

Автореф. дис... канд. психол. наук / Г.Ю. Мустафаєв, Ін-т дефектології АПН України. — К., 1998. -14 с. **5. Діти з порушеннями зору в умовах інклюзивної освіти // 6. Риков С.О.** Інклюзивне навчання дітей з порушеннями зору // Монографія. За науковою редакцією д. психол. н., проф. Є. П. Синьової; д. мед. н., проф. С. О. Рикова та авторів. Київ. - К.: "Кафедра". - 2017. - 320 с. **7. Синьова Є.П.** Соціально-психологічні особливості соціалізації осіб з глибокими порушеннями зору / Євгенія Павлівна Синьова // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова, Серія 19. Корекційна педагогіка психологія. Випуск 10. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008. С.275-280. **8. Хохліна О.П.** Забезпечення соціалізації дитини як мета діяльності спеціального освітнього закладу. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Наук.-метод. Зб. Вип.11. Л.: Науковий світ, 2009. С.287-291.

References:

1. Akimushkin V.M., Morgulis I.S. (1983) Occupational rehabilitation of the visually impaired. - Kyiv: Soviet School. - 139 p. **2. Barinov Yu.V., Sinyova E.P. (2017)** Regional features of the incidence of diseases of the eye and accessory apparatus of children of different ages//Archive of Ophthalmology of Ukraine. -. -Т.5. No. 2. P. 6-10. **3. Gladchenko I.V., Vysotska A.M., Suprun M.O. (2014)** Socialization of a child with limited mental abilities in the modern educational dimension./ Educational and methodological manual/ Institute of special pedagogy. K.. - 214 p. **4. Mustafaev G. Yu. (1998).** Peculiarities of the life plans of blind high school students: Autoref. Dis... Cand. psychol. of Science / G.Yu. Mustafaev, Institute of Defectology of the National Academy of Sciences of Ukraine. — K. -14 p. **5. Children with visual impairments in the conditions of inclusive education (2017) // Rykov S.O.** Inclusive education of children with visual impairment // Monograph. Under the scientific editorship of Dr. Psychol. n., prof. E. P. Sinyova; d. honey n., prof. **S. O. Rykov** and authors. Kyiv. - K.: "Department". - 320 p. **6. Sinyova Y.P. (2008).** Socio-psychological features of socialization of people with profound visual impairments / Evgeniya Pavlivna Sinyova // Scientific journal of M.P. Dragoamanov NPU, Series 19. Correctional pedagogy and psychology. Issue 10. K.: NPU named after M.P. Dragomanov. P.275-280. **7. Khokhlina O.P. (2009)** Ensuring the child's socialization as the goal of the special educational institution. Didactic and socio-psychological aspects of correctional work in a special school: Scientific method. Coll. Issue 11. L.: Scientific World. P.287-291.

SINOVA, Y., RYKOV, S., OPANASENKO, YU. THE ARTICLE IS DEVOTED TO THE ISSUE OF THE PRESENCE OF CONCOMITANT DISORDERS ASSOCIATED WITH VISUAL IMPAIRMENT IN CHILDREN WITH MENTAL PROBLEMS, AND INDIRECTLY, THEIR IMPACT ON COGNITIVE ACTIVITY AND SOCIALIZATION.

An analysis of literary sources was made regarding the development features of children with complex pathology — various forms of oligophrenia and ophthalmopatholo.

The results of the study were analyzed regarding the presence among the contingent of children with intellectual disabilities, those who have complex disorders, namely, reduced vision (with various visual impairments), which must be taken into account by correctional teachers in ensuring the socialization of children/The prevalence of visual defects in children with intellectual disabilities has been determined.

Considered issues of socialization of children of the named category.

Key words: socialization, children with mental disorders, forms of oligophrenia, visual impairment, socialization, adaptation, children with mental disorders, myopia, hyperopia, strabismus, amblyopia.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2024.46.20>

УДК 376-056.26:376.091.12

Д.І. Шульженко
dinashulzhenko@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0001-8943-497X>
І.Ю. Ставська
innysia.stavska.2015@gmail.com
<http://orcid.org/0009-0005-4139-1305>

З УЧНЯМИ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті розглянуто сучасні особливості корекційної роботи вчителя початкових класів з учнями із особливими освітніми потребами. Зазначається, що успішне навчання цієї категорії учнів вимагає індивідуалізованого підходу, співпраці з вчителем, використання спеціалізованих методик та матеріалів, а також підтримки соціально-емоційного розвитку. Автори наголошують на важливості адаптації навчального процесу до потреб кожного учня з особливими освітніми потребами для досягнення їхнього успіху та розвитку. Виявлено критерії і показники рівня розвитку освітньої роботи вчителя початкових класів із дітьми із порушенням інтелектуального розвитку. Запропоновано методику формування компетенцій вчителя в інклюзивній формі освіти. Зроблено висновок, що вчитель початкових класів повинен мати комплексне розуміння педагогічних концепцій і принципів інклюзивної освіти, щоб забезпечити ефективну навчально-виховну діяльність для всіх учнів, включаючи дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Ключові слова: інклюзивна освіта, вчитель початкових класів, особливі освітні потреби, учні з інтелектуальними порушеннями, корекційна робота.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні підвищена увага до організації та впровадження інклюзивної освіти. Значні зусилля державних установ, громадських організацій, науковців та вчителів спрямовані на розвиток наукового, методичного та організаційного забезпечення інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Актуальність досліджень у цій галузі обумовлена тенденцією до збільшення кількості дітей з особливими освітніми потребами. Кожна дитина гідна поваги, тому вона може й повинна навчатися в загальноосвітній школі, а робота із створення комфортних умов навчання є важливим етапом для отримання освіти.

Сучасна школа відчуває нестачу досвіду практичного застосування педагогічних технологій спільного навчання учнів із особливими освітніми потребами з однолітками, що нормально розвиваються. У вчителів початкових класів виникає дефіцит необхідних знань при формуванні інклюзивної культури учнів та навичок їхньої інклюзивної поведінки в закладі освіти. Слід зазначити що вчителі початкових класів не достатньо володіють педагогічними технологіями, що забезпечують якість освоєння освітніх програм учнями з особливими освітніми потребами. Серед причин низької якості інклюзивних процесів спостерігаються: недостатність науково-методичного забезпечення; дефіцит кадрів для психолого-педагогічного супроводу дітей; невідповідність педагогічних кадрів освітніх закладів до педагогічної взаємодії з дітьми, які мають особливі освітні потреби.

Аналіз досліджень і публікацій. Українські дослідники (Т. Ілляшенко, А. Колупаєва, О. Мартинчук, Н. Назарова, А. Обухівська, О. Федоренко та інші) доводять, що впровадження інклюзивної освіти в Україні як нової форми освіти для учнів з особливими освітніми потребами залишається однією з гострих проблем сьогодення, особливо щодо кадрового забезпечення нової галузі. Проблемі підготовки сучасного вчителя до роботи з учнями із особливими освітніми потребами, присвячено багато досліджень вітчизняних науковців, зокрема М. Буйняк, І. Демченко, А. Колупаєвої, О. Мартинчук, Т. Сак, В. Синьова, Є. Синьова, В. Тарасун, О. Таранченко, В. Тищенко, О. Хохліної, О. Чеботарьової, А. Шевцова, Д. Шульженко та ін.

Метою статті є вивчення теоретичних та практичних основ особливостей роботи вчителя початкових класів із учнями із особливими освітніми потребами.

Виклад матеріалу дослідження. В Україні процес розвитку інклюзивної освіти умовно поділяється на такі періоди: стихійний, або перехідний (1991-2003), інтеграційний (2003-2010), період «включення», або інклюзії (2010-2020). У 2016 році Міністерство освіти і науки України у співпраці з Благодійним фондом Порошенка розпочало реформу інклюзивної освіти в Україні. Завдяки співпраці інклюзивна освіта стала одним із пріоритетних напрямів діяльності Кабінету Міністрів України та Міністерства освіти і науки України [5]. У рамках спільного проекту Благодійного фонду Порошенка та Міністерства освіти і науки України 1 вересня 2018 р. було реорганізовано застарілу радянську систему психолого-медико-педагогічного консультування та створено територіально доступну мережу інклюзивних ресурсних центрів. Міністерство освіти і науки України за ініціативою Благодійного фонду Порошенка зробило кілька пріоритетних кроків для створення інклюзивного освітнього середовища [6]: вводиться державна субвенція на підтримку людей з особливими освітніми потребами; кошти державного та місцевого бюджету виділено на придбання обладнання для інклюзивно-ресурсних центрів; здійснено закупівлі сучасних світових методик оснащення інклюзивно-ресурсних центрів; запроваджено 20% надбавок для вчителів в інклюзивних класах (групах); в кожному класі, в якому

навчаються учні з особливими освітніми потребами, запроваджено тарифні ставки асистентів вчителів; виділено кошти державного та місцевих бюджетів на обладнання ресурсних кімнат.

В умовах інклюзивного навчання здобувачі освіти можуть почуватися частиною суспільства незалежно від своїх потреб, підвищити свою соціальну компетентність, покращити комунікативні навички [1, с. 11]. З цією метою в «Новій українській школі» запроваджено обов'язковий для всіх педагогів курс щодо особливості роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

В 2019 році розроблено Національну стратегію розвитку інклюзивної освіти на 2020-2030 роки, яка спрямована на створення інклюзивного освітнього середовища та створення умов, за яких кожна дитина має доступ до якісної освіти з урахуванням її потреб, що сприяє розвитку її потенціалу без відриву від сім'ї та громади. Національна стратегія сприятиме створенню умов для самореалізації кожної дитини [6].

У дослідженнях А. Колупаєвої, О. Таранченко робиться акцент на необхідності змін педагогів, причому ці зміни стосуються не лише розвитку професійних умінь та навичок, а в першу чергу трансформації особистісних рис, подолання тривожності та страхів, які виникають у зв'язку із запровадженням інклюзивної освіти [4, с. 75–82].

О. Чеботарьова виділяє наступні методичні рекомендації педагогам щодо навчання та підтримки дітей з порушеннями інтелектуального розвитку [9, с. 46–48]:

- використання спеціальних методів і прийомів навчання та підтримки (ілюстративних, наочних, різних варіантів планів, запитань учителя тощо);
- застосування методів підтримки психоемоційного стану учнів (проведення бесід, активне використання ігрової діяльності, дихальні вправи, арт-терапевтичні техніки, психогімнастика тощо);
- турбота про себе, про свій емоційно психологічний стан;
- використання сучасних науково-практичних напрацювань (відвідувати всеукраїнські практико-орієнтовані конференції, семінари, «круглі столи», майстер-класи та інші заходи).

На нашу думку, в умовах сьогодення методичні рекомендації вчителю початкових класів в інклюзивному середовищі щодо навчання учнів із особливими освітніми потребами є особливо актуальними, тому педагогам необхідно враховувати та використовувати наступне:

1. Враховувати операційні характеристики діяльності (темп, продуктивність, працездатність, виснажування, обсяг передбачуваних завдань) із урахуванням індивідуальних особливостей дітей.

2. Використовувати чергування видів діяльності; короткі чітко сформульовані завдання; текстову інформацію, подану у вигляді друкованих таблиць на стендах чи електронних носіях.

3. Подання навчального матеріалу здійснювати невеликими, логічними закінченими фразами із опорою на наочність.

4. При пред'явленні нового та закріплення вивченого матеріалу використовувати варіативне повторення, покрокові інструкції. Надавати допомогу.

5. Використовувати закріплення та багаторазове повторення матеріалу з перенесенням на аналогічний матеріал, у продуктивних видах діяльності. Повторювати дії для вироблення умінь та навичок, використовувати усвідомленість дій, систематичність, різноманітність, повторюваність, розташування у потрібному порядку.

6. Використати індивідуальний підхід при оцінюванні діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.

7. Використання наочних засобів, застосовувати схеми та таблиці, реалістичні ілюстрації, технологічні картки, з опорою на суб'єктивний досвід дітей, раціонально визначати обсяг застосування наочних засобів з дотриманням принципу необхідності та доступності; використання якісних наочних методів (натуральних, образотворчих, символічних) та пристосування для їх демонстрації.

8. Використовувати уповільнений темп навчання, спрощувати структуру знань, умінь та навичок відповідно до психофізичних можливостей дітей.

Д. Шульженко зауважує що учнів з інтелектуальними порушеннями можливо, і за бажанням батьків необхідно включати в клас інклюзивної школи та забезпечити для цього психологічні умови [11, с. 177]: формування психологічної установки вчителя на необхідність педагогічної роботи з даною категорією учнів; розуміння всіма учасниками інклюзивного процесу потреб, реакцій, станів таких учнів; проведення бесід з батьками та учнями; випередження конфліктів між учнями; психологічний супровід

розумово відсталого учня з фахівцем з інклюзії; психологічна готовність дітей допомогти учню з інтелектуальними порушеннями; використання прийомів психологічної підтримки учня та ін.

С. Трикоз та Г. Блеч підтверджують, що діти з порушеннями інтелектуального розвитку мають порушення у пізнавальній діяльності, яке проявляється у обмеженні сприйняття, уваги, пам'яті, мислення та відтворенні інформації. Такі діти можуть також мати обмеження у здобутті комунікативних та соціальних навичок. Ці обмеження призводять до сповільненого темпу розвитку та навчання, але вони все ж здатні до навчання, хоч і в межах власного сповільненого темпу та з обмеженою кількістю [8, с. 8].

На наш погляд, розвиток усіх психічних процесів дітей з інтелектуальними порушеннями відрізняється певною своєрідністю. Особлива організація навчальної та виховної роботи, заснованої на використанні практичної діяльності; проведенні спеціальних корекційно-розвивальних занять не лише підвищують якість відчуттів і сприйняття, а й позитивно впливають на розвиток інтелектуальної сфери, зокрема оволодіння окремими розумовими операціями.

В. Синьов та В. Коваленко довели, що включення дітей з інтелектуальними порушеннями в туристично-краєзнавчу діяльність розширює можливості для самоствердження та самореалізації, соціальної адаптації, розширює комунікативні зв'язки, можливості їх інтелектуального та фізичного розвитку; розширення сфери самостійності, набуття навичок комунікації та вміння освоювати та застосовувати без безпосередньої сторонньої допомоги знання та навички для вирішення повсякденних завдань [7, с. 110].

Розглядаючи особливості дітей з інтелектуальними порушеннями, важливо враховувати, що їхнє оточення, умови розвитку та спілкування часто відрізняються від оточення однолітків з нормальним розвитком. Дослідження вітчизняних вчених і практика спеціальних закладів освіти свідчать про те, що при належному вихованні учні з інтелектуальними порушеннями здатні адекватно сприймати навколишній світ, самостійно жити і працювати.

Сучасні педагоги та психологи розглядають період шкільного навчання як один з найважливіших етапів у житті дитини. Вони вважають за можливе і необхідне формувати у учнів певний соціальний досвід, а також надавати їм необхідні знання та вміння для успішної соціальної адаптації в суспільстві. Це означає створення умов для розвитку комунікативних, соціальних та адаптаційних навичок, підтримку їхнього самоповаги та відчуття власної гідності, а також врахування їхніх індивідуальних потреб і можливостей у процесі навчання. Такий підхід сприяє не лише навчанню, але й психосоціальному розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями, що є важливим для їхнього успішного впровадження у суспільство.

На думку М. Буйняк, професійна діяльність вчителя інклюзивного класу містить не лише відомі компоненти, притаманні професії вчителя, а й вимагає від нього якісно нових підходів до взаємодії з учнями. Насамперед, йдеться про те, що в інклюзивному класі навчаються як діти з типовим розвитком, так і діти з особливими освітніми потребами, що значно ускладнює процес формування згуртованого колективу учнів, створення в ньому сприятливого соціально-психологічного клімату. Дослідницею експериментально доведено, що психологічна готовність учителя до інклюзивного навчання позитивно впливає на соціальний статус учнів з особливими освітніми потребами та на загальний соціально-психологічний клімат у класі [3, с. 148].

Н. Бочаріна зазначає, що головною особливістю професійної діяльності майбутніх учителів в умовах інклюзії є те, що для успішної та ефективної діяльності вчителі повинні володіти спеціальними професійними компетенціями. Ядром системи професійних компетентностей є емпатична готовність. Психологічною умовою розвитку емпатичної готовності є усвідомлення вчителем необхідності підвищення його загальнолюдської та спеціальної культури, організації спілкування, як основи розвитку та навчання в інклюзивному просторі [2, с. 400].

На думку О. Чеботарьової професійна компетентність педагога це «інтегративне структурне утворення його особистості, що виявляється в готовності і здатності реалізувати такі професійні функції як розвиток особистості учня з інтелектуальними порушеннями, його соціалізація, профілактика і корекція порушень психічного здоров'я і компенсація у дитини наявних порушень» [9, с. 49].

Д. Шульженко аналізує інтернальність як чинник психологічної готовності вчителів до інклюзивної форми навчання учнів із особливими освітніми потребами, та зазначає, що «інтернальність

вчителя класу з інклюзивною формою освіти як необхідну якість його особистості до постійного саморозвитку, а саме: вивчення способів спілкування, навчання, поведінки, самоконтролю та саморегуляції дітей різних типів дизонтогенезу та нозологій; забезпечення психолого-педагогічних умов отримання освіти для всіх дітей класу...» [12, с. 183].

Експериментальне дослідження проводилося на базі ліцею № 33 м. Житомира, методика проведена за участю 6 учнів 2-г спецкласу з інтелектуальними порушеннями та за участю 5 вчителів. Головною метою дослідження стало визначення рівня розвитку освітньої роботи вчителя початкових класів із дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку. Критерії та показники рівня розвитку освітньої роботи вчителя початкових класів із дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії і показники рівня розвитку освітньої роботи вчителя початкових класів із дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку

№	Критерії	Показники	Діагностична методика
1.	Індивідуалізація та диференціація навчання	– здатність адаптувати навчальний матеріал до індивідуальних особливостей кожного учня; – розробка індивідуальних навчальних планів для дітей з різними рівнями навчання та потребами.	Аналіз календарно-тематичного планування вчителя
2.	Використання різних навчальних методів та засобів	– вміння використовувати різні методи та підходи до навчання (наприклад, візуальні, аудіотактильні, інтерактивні); – застосування навчальних матеріалів, ігор і технологій, які відповідають потребам учнів.	Анкетування

3.	Психологічна та педагогічна підтримка та соціальна адаптація	– забезпечення психологічної підтримки та консультування для учнів з порушеннями інтелектуального розвитку; – застосування педагогічних методик, спрямованих на підтримку психосоціального розвитку учнів; – формування навичок соціальної взаємодії та сприйняття правил поведінки;	Спостереження
4.	Робота з батьками	– забезпечення взаємодії та співпраці з батьками для оптимальної підтримки та розвитку учнів; – надання консультацій батькам щодо ефективних способів допомоги дітям у домашніх умовах.	Анкетування

Відповідно до критеріїв та показників, було виділено наступні рівні розвитку освітньої роботи вчителя початкових класів із дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку.

Високий рівень – вчитель розуміє сутність інтелектуальних порушень та їх вплив на навчання. Він має широкий спектр знань про різні види інтелектуальних порушень та методи їх діагностики та корекції. Вчитель володіє ефективними стратегіями і методами індивідуалізації та диференціації навчання, спрямованими на максимальне задоволення потреб кожної дитини з інтелектуальними порушеннями. Вчитель вміє адаптувати свої методи та підходи до навчання відповідно до конкретних потреб та можливостей кожної дитини. Вчитель вміє ефективно використовувати візуальні, аудіо- та інші засоби навчання, інтерактивні програми, мультимедійні технології для полегшення сприйняття матеріалу дітьми з інтелектуальними порушеннями. Вчитель організовує роботу в групах з різними завданнями, сприяючи взаємодії та співпраці серед учнів. Водночас, він надає індивідуальну

підтримку кожній дитині з урахуванням її потреб. Вчитель аналізує результати своєї роботи, виявляє сильні та слабкі сторони, шукає шляхи вдосконалення своїх навичок у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями. Вчитель володіє глибокими знаннями про психологічні аспекти інтелектуальних порушень та методи педагогічної підтримки цих дітей. Вчитель успішно створює сприятливу соціальну обстановку для дітей з інтелектуальними порушеннями, де кожен учень відчуває себе важливим та інтегрованим. Вчитель вміє встановлювати партнерські відносини з батьками, надавати їм консультації та підтримку у вихованні та навчанні дитини з інтелектуальними порушеннями.

Достатній рівень – вчитель має базові знання про інтелектуальні порушення та їх вплив на навчання, але може потребувати удосконалення у цій області. Вчитель використовує основні стратегії індивідуалізації та диференціації навчання для адаптації до різних потреб учнів з інтелектуальними порушеннями. Вчитель намагається адаптувати свій підхід, але має труднощі у використанні різноманітних методів. Вчитель намагається адаптувати навчальні завдання та методи до потреб групи учнів з інтелектуальними порушеннями. Вчитель намагається спростити навчальний матеріал, зрозумілий для дітей з інтелектуальними порушеннями, застосовуючи доступну лексику та візуальні засоби. Вчитель застосовує техніки позитивного підсилення, поступового наближення, моделювання та інші для поліпшення навчання дітей з інтелектуальними порушеннями. Вчитель прагне покращувати свої навички та знання у сфері роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями через самоосвіту та участь у тренінгах. Вчитель має базові знання про особливості інтелектуальних порушень та ефективні методи навчання для цієї категорії учнів. Вчитель спрямовує зусилля на створення сприятливого середовища для соціальної адаптації дітей з інтелектуальними порушеннями, але може потребувати додаткового підвищення навичок. Вчитель взаємодіє з батьками. Вчитель активно залучає батьків до навчального процесу та спільно працює з ними над індивідуальними планами розвитку для дітей.

Середній рівень – вчитель має базові знання про інтелектуальні порушення, але недостатньо знайомий зі специфічними особливостями цих порушень та їх впливом на навчання. Вчитель використовує обмежений спектр основних стратегій індивідуалізації та диференціації навчання. Вчитель потребує додаткового навчання та підвищення своєї кваліфікації у цій області. Вчитель на середньому рівні розвитку має базові знання та вміння для роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями. Вчитель створює сприятливу атмосферу в класі, але може звертати більше уваги на організацію роботи з групою дітей з інтелектуальними порушеннями. Вчитель використовує стандартні засоби навчання, але не завжди вдається ефективно адаптувати їх для потреб дітей з інтелектуальними порушеннями. Вчитель прагне підтримувати позитивний підхід та мотивувати дітей з інтелектуальними порушеннями, але не завжди досягає оптимального результату. Вчитель має базові знання про особливості інтелектуальних порушень, але може відчувати нестачу методичної бази для ефективного навчання цієї категорії учнів. Вчитель спрямовує зусилля на покращення соціальної адаптації учнів з інтелектуальними порушеннями, проте існують труднощі в створенні повноцінного включення. Вчитель спроможний взаємодіяти з батьками дітей з інтелектуальними порушеннями, але ця взаємодія може бути поверхневою та не завжди ефективною.

Низький рівень – вчитель має обмежене або незадовільне розуміння інтелектуальних порушень та їх впливу на навчання. Вчитель мало або взагалі не адаптує навчальні програми та методи до потреб учнів з інтелектуальними порушеннями. Вчитель потребує навчання та підвищення кваліфікації з питань індивідуалізації та диференціації навчання для цієї групи учнів. Вчитель не враховує потреби та можливості дітей з інтелектуальними порушеннями при організації навчального процесу. Вчитель не має базових знань та навичок у використанні специфічних методів та засобів для навчання дітей з інтелектуальними порушеннями. Вчитель не відводить достатньо часу на вивчення методів роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями та не бажає покращувати свої навички у цій сфері. Вчитель має обмежені знання про особливості інтелектуальних порушень та ефективні методи навчання для цієї категорії учнів. Вчитель має труднощі у створенні сприятливого соціального середовища для дітей з інтелектуальними порушеннями та їх адаптації до навчального процесу. Вчитель не проявляє інтересу або не бажає взаємодіяти з батьками дітей з інтелектуальними порушеннями.

Оцінка рівня розвитку освітньої роботи вчителя початкових класів із дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку важлива для створення сприятливого навчального середовища та досягнення успіху у навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями. Узагальнено результати рівня

розвитку освітньої роботи вчителя початкових класів із дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку в таблиці 2:

Таблиця 2.

Рівень розвитку освітньої роботи вчителя початкових класів із дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, у %

Група	Високий рівень	Достатній рівень	Середній рівень	Низький рівень
Вчителі початкових класів	40%	60%	–	–

Представимо результати дослідження рівня розвитку освітньої роботи вчителя початкових класів із дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку графічно рис. 1:

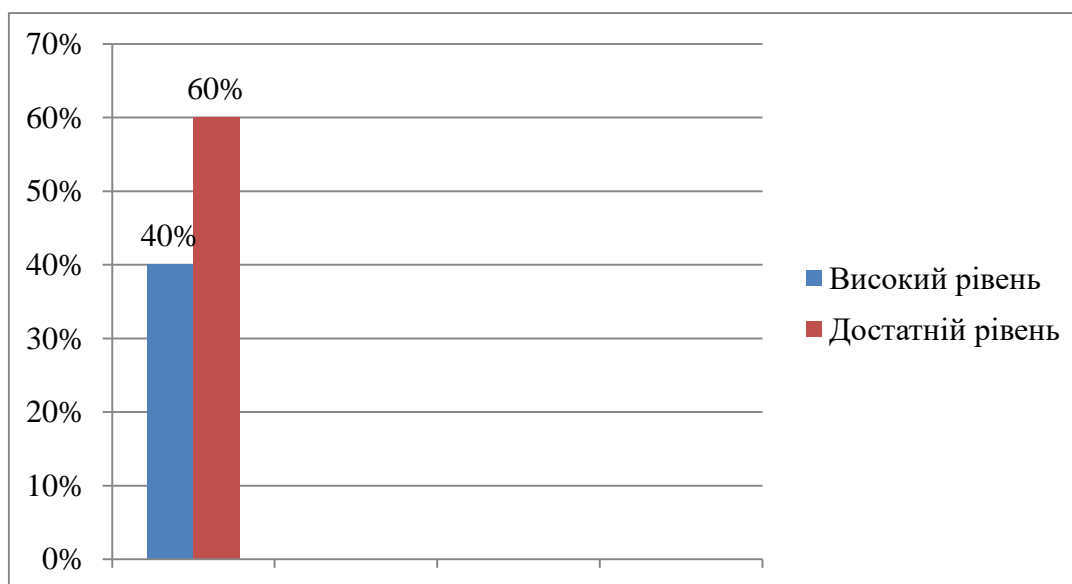

Рис. 1. Рівень розвитку освітньої роботи вчителя початкових класів із дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, %

Отже, провівши дослідження, участь в якому взяли 5 вчителів початкових класів ліцею №33 міста Житомира. Встановили, що високий рівень притаманний – (40%) , достатній рівень (60%). Загалом вчителі демонструють високий рівень підготовки та відданості у роботі з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку. Це свідчить про ефективність методів і підходів, які вони використовують. Більшість вчителів є компетентними у роботі з цією категорією учнів, але є простір для подальшого вдосконалення. Це пов'язано з необхідністю вдосконалення методів, більш глибокого розуміння потреб дітей тощо. Проведення додаткових тренінгів та семінарів може бути корисним для підвищення рівня компетентності вчителів. Вчителі можуть взяти участь у взаємному обміні досвідом для того, щоб вдосконалити свої методи і навички. Важливо провести подальше обговорення і прийняти конкретні кроки для покращення роботи вчителів початкових класів із дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку.

Встановлено, що вчителі початкових класів ліцею №33 міста Житомира мають високий (40%) і достатній (60%) рівні компетентності у роботі з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку. Однак організація додаткових тренінгів та семінарів є важливим кроком для подальшого підвищення рівня освітньої роботи вчителів. Взаємний обмін досвідом може також призвести до впровадження нових інновацій та кращих практик у навчальний процес. При вдосконаленні методів і підходів, важливо також зосередитися на розумінні індивідуальних потреб дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Забезпечення інклюзивного підходу та персоналізації навчання може значно поліпшити результати.

Методика формування знань, умінь та навичок вчителя початкових класів під час роботи з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку структурована на наступні етапи:

1. Постійне професійне зростання – участь у семінарах, тренінгах, конференціях, майстер-класах з інклюзивної освіти.

Мета – розширення знань учителя з інклюзивної освіти, розробка практичних навичок роботи з різними типами порушень інтелектуального розвитку, а також формування позитивного ставлення до інклюзивного навчання.

Постійне професійне зростання є ключовим елементом успішної роботи вчителя з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку у контексті інклюзивної освіти. Нижче представлені конкретні кроки та методи для досягнення цієї мети:

– участь у семінарах і тренінгах (залучення вчителів до різноманітних семінарів та тренінгів, спрямованих на розвиток навичок роботи з учнями із різними типами порушень інтелектуального розвитку, такі заходи дозволяють ознайомлюватися із новими підходами, методиками та стратегіями);

– участь у конференціях (відвідування конференцій з інклюзивної освіти, де вчителі можуть слухати доповіді від експертів, обмінюватися досвідом та отримувати інноваційні ідеї для вдосконалення практики);

– онлайн-курси та вебіари (використання онлайн-ресурсів для навчання, таких як вебіари та курси з інклюзивної освіти, це забезпечить вчителів можливістю навчатися в зручний для них час та розвивати свої знання в інтерактивному форматі);

– читання та дослідження (самостійне читання літератури та наукових публікацій, присвячених інклюзивній освіті, це дозволить вчителям триматися в курсі нових тенденцій та досліджень у цій області);

– відвідування навчальних закладів (відвідування інших навчальних закладів, які вже успішно реалізують інклюзивну освіту, така практика дозволяє подивитися на кращі методи в дії та здобути інші перспективи).

Ці методи допоможуть вчителям не лише оновити свої знання, але й розвивати позитивне ставлення до інклюзивного навчання, створюючи умови для неперервного самовдосконалення та покращення навчально-виховного процесу.

2. Вивчення та впровадження нових педагогічних підходів та технологій у роботі – вивчення та вибір конкретних технологій, які можуть бути корисними для роботи з учнями із інтелектуальними порушеннями.

Мета – оволодіння сучасними педагогічними підходами та технологіями для ефективної індивідуалізації навчання, підвищення мотивації та залучення учнів із порушеннями інтелектуального розвитку.

Вивчення та впровадження нових педагогічних підходів та технологій для роботи з учнями із інтелектуальними порушеннями є важливим завданням, спрямованим на створення ефективного інклюзивного середовища. Нижче представлено кілька педагогічних підходів та технологій, які можуть бути корисними для досягнення поставленої мети, які будуть обговорені на засіданні педагогічної ради ліцею № 33 м. Житомира:

– інтерактивні дошки (застосування інтерактивних дощок дозволяє залучити учнів із порушеннями інтелектуального розвитку до навчання, ці технології створюють можливість для ігрового навчання та інтерактивних вправ, що полегшує засвоєння матеріалу);

– педагогічні додатки (використання спеціально розроблених педагогічних додатків може допомогти індивідуалізувати процес навчання, такі додатки можуть містити адаптовані завдання та матеріали, враховуючи особливості кожного учня);

– адаптовані програми (спеціалізовані навчальні програми, розроблені з урахуванням потреб учнів із порушеннями інтелектуального розвитку, можуть забезпечити ефективну індивідуалізацію навчання, вони можуть бути адаптовані до рівня когнітивних можливостей кожного учня);

– аудіо- та візуальні засоби (використання аудіо- та візуальних засобів дозволяє надавати інформацію різним способом, що може бути особливо корисним для учнів із порушеннями інтелектуального розвитку, візуалізація та аудіозаписи можуть полегшити сприйняття матеріалу).

3. Співпраця з іншими фахівцями – залучення до співпраці психологів, логопедів, інструкторів з фізичної реабілітації та інших спеціалістів для створення комплексної підтримки.

Мета – створення інтегрованої підтримки для вчителів через співпрацю з психологами, логопедами, інструкторами з фізичної реабілітації для забезпечення комплексної допомоги дітям з порушеннями інтелектуального розвитку у їхньому навчанні та розвитку.

Загальна мета – це створення взаємодіючої та взаємозалежної команди, спрямованої на підтримку вчителів і дітей із порушеннями інтелектуального розвитку. Кожен фахівець вносить свій внесок для досягнення цієї спільної мети. Співпраця з іншими фахівцями, такими як психологи, логопеди, інструктори з фізичної реабілітації та інші спеціалісти, може значно покращити організацію роботи вчителів початкових класів з дітьми із порушеннями інтелектуального розвитку. Кожен з цих фахівців вносить унікальний внесок у розвиток дитини, забезпечуючи комплексну підтримку. Розглянемо ролі цих спеціалістів у команді психолого-педагогічного супроводу ліцею № 33 м. Житомира:

– психолог (розуміння психологічних аспектів розвитку дитини з порушеннями інтелектуального розвитку; надання підтримки вчителям у створенні психологічно комфортного середовища для дітей; проведення діагностики інтелектуальних здібностей та психологічного стану дітей; розробка індивідуальних психолого-педагогічних стратегій для кожної дитини);

– логопед (допомога в розвитку мовлення та комунікативних навичок дітей; надання конкретних рекомендацій щодо використання мовленнєво-логопедичних вправ у навчальному процесі; сприяння розумінню особливостей мовленнєвого розвитку та робота над виправленням можливих труднощів).

Роль цих фахівців полягає в створенні інтегрованої підтримки, яка враховує всі аспекти розвитку дитини з порушеннями інтелектуального розвитку. Вони спільно працюють, обмінюючись інформацією та розробляють індивідуальні підходи для кожної дитини. Комунікація та співпраця між цими спеціалістами є ключовими для досягнення оптимальних результатів у навчанні та розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

4. Спільна робота та обмін досвідом – спільна робота вчителів для обговорення проблем та викликів при роботі з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку; проведення засідань та семінарів для обміну досвідом та впровадження найкращих практик.

Мета – створення сприятливого середовища для вчителів, де вони можуть відкрито обговорювати труднощі та успіхи в роботі з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, обмінюватися ідеями та впроваджувати найкращі практики для покращення своєї роботи.

Створення сприятливого середовища для спільної роботи та обміну досвідом вчителів у сфері освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку є ключовим елементом покращення якості навчання та розвитку дітей. Представлено кілька стратегій для забезпечення ефективної спільної роботи та обміну досвідом серед вчителів ліцею № 33 м. Житомира:

– регулярні засідання робочих груп (організація регулярних засідань робочих груп, де вчителі зможуть обговорювати питання, вирішувати проблеми та ділитися своїм досвідом, це може включати обговорення конкретних випадків, впровадження нових методик та розробку спільних стратегій);

– створення онлайн-платформ для обміну ідеями (заснування віртуальних спільнот для обміну ідеями та ресурсами, де вчителі зможуть обговорювати свої враження, ділитися рекомендаціями та надавати підтримку один одному);

– підтримка та менторство (встановлення системи взаємної підтримки та менторства, де досвідчені вчителі можуть допомагати новачкам у роботі з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку).

Ці стратегії допомагають не лише обмінюватися досвідом, а й формують спільну культуру вчителів, спрямовану на покращення результатів навчання та розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Важливо створити відкриту, довірчу атмосферу, в якій вчителі відчувають себе комфортно для обговорення своїх проблем та впровадження нових ідей. Обмін досвідом сприяє професійному зростанню та поліпшенню результатів роботи з дітьми із порушеннями інтелектуального розвитку.

5. Співпраця з батьками – вивчення методик співпраці з батьками для створення єдиної команди щодо розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Мета – встановлення партнерських відносин з батьками учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, залучення їх до процесу навчання та створення сприятливого середовища для розвитку дитини як вдома, так і в школі.

Встановлення партнерських відносин з батьками учнів з порушеннями інтелектуального розвитку є ключовим аспектом успішного навчання та розвитку дитини. Представлено кілька методик співпраці з батьками для створення єдиної команди щодо розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, які будуть реалізовані в процесі формування етапу дослідження:

– індивідуальні консультації (забезпечення індивідуальних консультацій для батьків з метою розуміння особливостей та потреб їхньої дитини; обговорення конкретних стратегій та підходів, які можуть бути використані вдома для підтримки навчання та розвитку);

– участь у навчальних заходах (запрошення батьків на навчальні заходи, семінари та тренінги, спрямовані на розуміння особливостей навчання та розвитку дітей із порушеннями інтелектуального розвитку);

– створення індивідуальних планів розвитку (розробка спільних індивідуальних планів розвитку, в які входять як шкільні, так і домашні аспекти, це може включати навчання, розвиток навичок та психосоціальну підтримку);

– система відкритого спілкування (створення системи відкритого спілкування між вчителями та батьками через регулярні зустрічі, важливо ділитися успіхами та викликами, спільно шукати рішення);

– створення груп підтримки (формування груп підтримки для батьків, де вони можуть обмінюватися досвідом, надавати поради).

Таким чином, вище описана методика має за мету систематично покращувати підготовку вчителів початкових класів для роботи з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку та створювати оптимальні умови для їхнього успішного включення в освітній процес. Важливо поєднувати різні методи навчання та постійно шукати можливості для розвитку та підвищення кваліфікації в інклюзивній освіті. Постійне професійне зростання дозволяє вчителю початкових класів ефективно впроваджувати найкращі практики та надавати якісну підтримку всім дітям з порушеннями інтелектуального розвитку.

Після завершення роботи за методикою, описаною вище, було проведено контрольний експеримент для визначення ефективності розроблених заходів. Узагальнимо результати рівня розвитку освітньої роботи вчителя початкових класів із дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку до і після формування експерименту в таблиці 3:

Таблиця 3.

Порівняльна таблиця результатів діагностики стану розвитку в дітей з інтелектуальними порушеннями до і після формування експерименту (у %)

Рівні розвитку	Констатувальний експеримент	Формувальний експеримент
Високий	40,0	73,0
Середній	60,0	27,0
Низький	-	-

Представимо порівняння результатів діагностики розвитку освітньої роботи вчителя початкових класів із дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку до і після формування експерименту (у %), графічно (рис. 3):

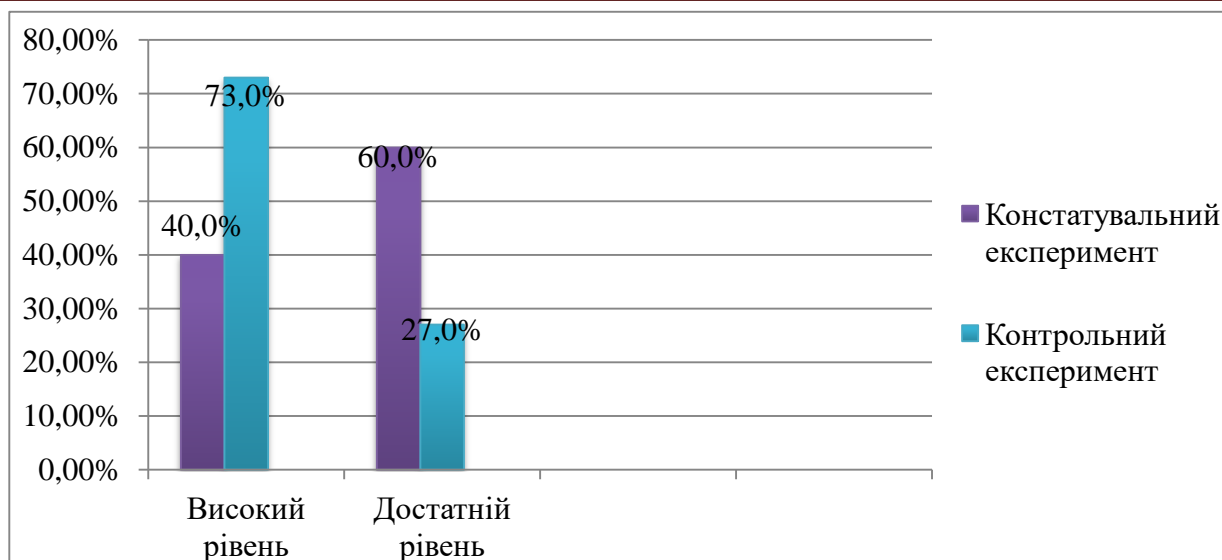

Рис. 3. Рівень розвитку освітньої роботи вчителя початкових класів із дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку до і після формувального експерименту (у %)

Порівняння результатів діагностики розвитку освітньої роботи вчителів початкових класів з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку до і після формувального експерименту показує, що після формувального експерименту спостерігається значний зріст високого рівня розвитку від 40,0% до 73,0%. Це свідчить про позитивний вплив експерименту на збільшення компетентності та навичок вчителів у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

Таким чином, можемо констатувати, що методика формування роботи вчителя початкових класів з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, яка базується на принципах інклюзивної освіти та індивідуалізації навчання, виявилася дуже комплексною та систематичною. Проведений формувальний експеримент на базі ліцею № 33 м. Житомира показав, що така методика сприяє покращенню організації роботи вчителя початкових класів з дітьми, які мають порушення інтелектуального розвитку.

Завдяки обраній методиці вчителі початкових класів удосконалили та розширили свої знання у сфері інклюзивної освіти та отримали практичні навички роботи з різними типами порушень інтелектуального розвитку. Вони також отримали можливість оволодіти сучасними педагогічними підходами та технологіями для ефективної індивідуалізації навчання. Співпраця з іншими фахівцями, такими як психологи, логопеди та інші, дозволила створити інтегровану підтримку для вчителів та забезпечити комплексну допомогу дітям з порушеннями інтелектуального розвитку. Найважливішим аспектом методики є співпраця з батьками дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Це створює партнерські відносини між закладом освіти та сім'єю, що сприяє успішному розвитку дитини як вдома, так і в закладі освіти.

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Виявлено, що здійснення освітньої діяльності в інклюзивному середовищі вимагає глибокого розуміння теоретичних та методологічних засад роботи з учнями із особливими освітніми потребами. Вчитель початкових класів повинен мати комплексне розуміння педагогічних концепцій і принципів інклюзивної освіти, щоб забезпечити ефективну навчально-виховну діяльність для всіх учнів, включаючи дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. З'ясували, що готовність вчителя до роботи з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку включає в себе не лише знання теоретичних основ інклюзивної освіти, але й вміння та навички практичної реалізації цих знань у навчальному процесі. Вчителі повинні бути готовими до індивідуалізації навчального процесу, використання адаптивних стратегій та співпраці з іншими спеціалістами для забезпечення оптимального розвитку кожної дитини.

Результати дослідження свідчать, що методика формування освітньої роботи вчителя початкових класів з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку є ефективною та комплексною. Тому що, після формувального експерименту спостерігається значний зріст високого рівня розвитку освітньої роботи вчителя від 40,0% до 73,0%. Це свідчить про позитивний вплив методики на

збільшення компетентності та навичок вчителів у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями та покращення їх загального розвитку. Методика забезпечує підвищення кваліфікації вчителів, створює умови для індивідуального навчання та розвитку кожної дитини, а також сприяє партнерським відносинам між школою та сім'єю. Такий підхід є ключовим у забезпеченні повноцінної освіти та розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в інклюзивному середовищі.

Отже, можна зробити висновок, що методика має за мету систематично покращувати підготовку вчителів початкових класів для роботи з учнями із порушеннями інтелектуального розвитку та створювати оптимальні умови для їхнього успішного включення в освітній процес. Важливо поєднувати різні методи навчання та постійно шукати можливості для розвитку та підвищення кваліфікації в інклюзивній освіті. Постійне професійне зростання дозволяє вчителю початкових класів ефективно впроваджувати найкращі практики та надавати якісну підтримку всім дітям з порушеннями інтелектуального розвитку. Результати дослідження підтверджують важливість і актуальність цієї проблеми у сучасному суспільстві, а також дають підстави для подальших наукових досліджень у цій галузі.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні додаткових аспектів впровадження інклюзивної освіти, таких як розробка і впровадження інноваційних методик навчання учнів із особливими освітніми потребами, дослідження взаємодії між педагогами та іншими спеціалістами у навчальному процесі, а також вивчення впливу інклюзивної освіти на розвиток всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. **Балакірська Л.В.** (2011) Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами. *Педагогічна майстерня*. № 6. С. 11–13. 2. **Бочаріна Н., Белякова С., Шевченко М.** (2022) Емпатична готовність майбутніх педагогів до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. *Журнал: Наукові перспективи*. Випуск: 11(29). С. 393–404. 3. **Буйняк М.Г.** Вплив психологічної готовності вчителя до інклюзивного навчання на соціально-психологічний клімат в інклюзивному класі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та психологія*. 2019. Вип. 37. С. 148–152. 4. **Колупасва А.А., Таранченко О.М.** (2016) Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. Київ: АТОПОЛ, 152 с. 5. **Комарова О.** Інклюзивна освіта в Україні: пояснює перша леді URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/svoboda-v-detalyah-inklyuzyvna-osvita-v-ukrayini/29722589.html> (дата звернення: 02.06.2024). 6. **Національна стратегія розвитку інклюзивної освіти на 2020-2030 роки** URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/210719-strategiyainklyuziya.pdf> (дата звернення: 02.06.2024). 7. **Синьов В., Коваленко В.** (2022) Модифікація програми «Юні туристи-краєзнавці» як засіб задоволення освітніх потреб школярів з інтелектуальними порушеннями. *Наукові записки кафедри педагогіки*, 1(50), С. 105–112. 8. **Трикоз С.В., Блеч Г.О.** (2018) Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 40 с. 9. **Чеботарьова О.В., Гладченко І.В.** (2020) Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток: навчально-методичний посібник. Харків: Вид-во «Ранок», 128 с. 10. **Чеботарьова О.** (2022) Навчання та підтримка дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах війни: поради педагогам. «ОСОБЛИВА ДИТИНА: навчання і виховання», № 3, С. 40–51. 11. **Шульженко Д.І.** (2018) Етична та психокорекційна складові інклюзивної системи навчання учнів із інтелектуальними та аутистичними порушеннями. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, (35), С. 173–180. 12. **Шульженко Д.** (2021) Інтернальність як чинник психологічної готовності вчителів до інклюзивної форми навчання учнів із особливими освітніми потребами. *Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка*. С. 181–184.

References:

1. **Balakirska L.V.** (2011) Inkluzivna osvita dlia ditei z osoblyvymy potrebamy. *Pedahohichna maisternia*. № 6. S. 11–13. 2. **Bocharina N., Bieliakova S., Shevchenko M.** (2022) Empatychna hotovnist maibutnix pedahohiv do profesiinoi diialnosti v inkluzyvnomu osvitnomu seredovyshchi. *Zhurnal: Naukovi perspektyvy*. Vypusk: 11(29). S. 393–404. 3. **Buiniak M.H.** Vplyv psykhologichnoi hotovnosti vchytelia do

inkliuzyvnoho navchannia na sotsialno-psykholohichniy klimat v inkliuzyvnomu klasi. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 19: Korektsiina pedahohika ta psykholohiia. 2019. Vyp. 37. S. 148–152. **4. Kolupaieva A.A., Taranchenko O.M.** (2016) Inkliuzyvna osvita: vid osnov do praktyky: monohrafiia. Kyiv: ATOPOL, 152 s. **5. Komarova O.** Inkliuzyvna osvita v Ukraini: poiasniuie persha ledi URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/svoboda-v-detalyah-inklyuzyvna-osvita-v-ukrayini/29722589.html> (data zvernennia: 02.06.2024). **6. Natsionalna stratehiia rozvytku inkliuzyvnoi osvity na 2020-2030 roky** URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/210719-strategiyainklyuziya.pdf>(data zvernennia: 02.06.2024). **7. Synov V., Kovalenko V.** (2022) Modyfikatsiia prohramy «luni turysty-kraieznavtsi» yak zasib zadovolennia osvitnikh potreb shkolariv z intelektualnymy porushenniamy. Naukovi zapysky kafedry pedahohiky, 1(50), S. 105–112. **8. Trykoz S.V., Blech H.O.** (2018) Dytyna z porushenniamy intelektualnoho rozvytku. Kharkiv: Vyd-vo «Ranok», VH «Kenhuru», 40 s. **9. Chebotarova O.V., Hladchenko I.V.** (2020) Uchni pochatkovykh klasiv iz porushenniamy intelektualnoho rozvytku: navchannia ta rozvytok: navchalno-metodychnyi posibnyk. Kharkiv: Vyd-vo «Ranok», 128 s. **10. Chebotarova O.** (2022) Navchannia ta pidtrymka ditei z porushenniamy intelektualnoho rozvytku v umovakh viiny: porady pedahoham. «OSOBLIVA DYTINA: navchannia i vykhovannia», № 3, S. 40–51. **11. Shulzhenko D.I.** (2018) Etychna ta psykholohichni skladovi inkliuzyvnoi systemy navchannia uchniv iz intelektualnymy ta autystychnymy porushenniamy. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni MP Drahomanova. Serii 19: Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia, (35), S. 173–180. **12. Shulzhenko D.** (2021) Internalnist yak chynnyk psykholohichnoi hotovnosti vchyteliv do inkliuzyvnoi formy navchannia uchniv iz osoblyvymy osvithnyimi potrebami. Kam'ianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka. S. 181–184.

SHULZHENKO, D. STAVSKA, I. PECULIARITIES OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS' CORRECTIONAL WORK WITH STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS.

The article presents the results of the theoretical analysis of research on the problem of teacher training for working with students with special educational needs. It is noted that for the implementation of inclusive education, a state subvention is introduced to support people with special educational needs; state and local budget funds are allocated for the purchase of equipment for inclusive resource centers; purchases of modern world methods of equipping inclusive resource centers have been made; 20% allowances for teachers in inclusive classes (groups) were introduced; teacher assistants' salaries were introduced in each class with students with special educational needs; state and local budgets were allocated to equip resource rooms. The necessity of changes in the minds of teachers has been identified, not only in terms of developing professional skills, but primarily in terms of transforming personal traits to overcome anxiety and fears arising from the implementation of inclusive education in Ukraine. It is empirically proved that a teacher of an inclusive form of education should independently realize the need and importance of conducting his/her own self-analysis of the quality of correctional activities, the effectiveness of the applied methods and the need to create innovative approaches to work during the educational process through the prism of self-awareness. The criteria and indicators of the level of development of the educational work of primary school teachers with children with intellectual disabilities are identified. A methodology for the formation of teacher competencies in inclusive education is proposed. It has been concluded that primary school teachers should have a comprehensive understanding of the pedagogical concepts and principles of inclusive education in order to ensure effective educational activities for all students, including children with intellectual disabilities. It was found that a teacher's readiness to work with children with intellectual disabilities includes not only knowledge of the theoretical foundations of inclusive education, but also the skills and abilities to implement this knowledge in the educational process. Teachers should be prepared to individualize the learning process, use adaptive strategies, and collaborate with other professionals to ensure the optimal development of each child.

Key words: inclusive education, primary school teacher, special educational needs, students with intellectual disabilities, correctional work.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2024.46.21>

УДК: 378:37.09.12,012,3-053:35

Ю.В. Шевченко
y.v.shevchenko@udu.edu.ua